

ali kaka druga desetinska gosposka nikdar cele desetine potegovala, ampak od desetine je mogla nekaj davkov odrajtovati, in pobiranje desetine ji je tudi več ali manj stroškov prizadjalo. Po tem takim ni mogla grajšina nikdar misliti, de ji gôri zrajtani znesik od 1 goldinarja in $20\frac{1}{10}$ krajc. eniga orala čisto k dobrimu pride. Če postavimo, de vsi ti streški (unkoštinge) skupaj tretji del gôri prerajtaniga dohodka znesó, tedej se mora $26\frac{7}{10}$ krajc. od 1 gold. in $20\frac{1}{10}$ krajc. preč vzeti — in potem takim ostane grajšini le $53\frac{4}{10}$ krajc. čistiga dohodka. Grajšina ali desetinska gosposka sme tedej po ti rajtingi le $53\frac{4}{10}$ krajc. odškodovanja terjati, in ne krajcarja več — in de še ta tarifa kmetu pretežko ne stane, vzame eno polovico te šume dežela nase, kmetu tedej pride le druga polovica, namreč $26\frac{7}{10}$ krajc. plačati. Po tem se odškodvanska tarifa kakor pri desetini takó tudi pri družih davšinah ravná, za ktere se ima odškodovanje plačati; samó pri prepisnih štibrah, kakor smo v 9. pismu povedali, je druga in za podložniga še boljši postava.

Kaj ne, stric! de je vse to práv pravično prerajtano? Grajšini se ne da vsa šuma, ampak le toliko, kar čistiga dohodka ostane, in od tega pride kmetu le polovica odrajtati; tedej nêse kmet le eno tretjino, drugo tretjino grajšina, tretjo pa dežela. Če pa dežela premoženja za odškodovanje nima, ga ji posodi deržava (cesar); in po tem se imate dežela in deržava med sabo poravnati, kakor véste in morete.

Ta tarifa, po kateri gré odškodovanje na 3 tretjine (3 dritelce), pa ne veljá za take grunte, ktere ima kdo po emfitevtskih pogodbah ali kontraktih v posesti, zakaj pravice in dolžnosti, ki se na kak posebni kontrakt ali na kakšno posebno pogodbo vežejo, se ne dajo razvezati po splošnih postavah.

Kako se ima pri téh ravnati, od tega govori 19. paragraf, in od tega se bova drugo pot pomenila. — Z Bogam!

Vaš zvest Jurče.

Dolžnost svoj jezik spoštovati.

(Pridiga v Možburzi na Koroškem binkoštni pondelj 1838 od sedanjiga mil. kneza in škofa Lavantinskiga g. g. Slomška.)

(Konec.)

3. Ne zaničujte ptujih jezikov, ino se nemškiga le skerbno učite; lepši bo vam, ki znate jezika dva, kakor Nemcam, ki znajo le samo eniga. Lohkej bote si vi ino vaši otroci po svetu pomagali, ako slovenje ino nemško zastopite in govorite. Tako bote vidobrimu zvestimu hlapcu podobni, ki je od Boga dva talenta prejel, ino je z njima dva druga pridobil. Za to ga je Gospod pohvalil in čres veliko postavil.

Alj kedar se vi nemškiga učite, alj svoje otroka učite, nikar, de bi kadaj svoje poštenje ino dobro vest zapravili. Veliko jih je, ki se hudobnigo nar prej naučijo, namreč po nemško kleti, ino pa gerdo marnvati. Od vsake take besede bo enkrat na sodbi odgovor.

Drugi slovenji stariši na gornim Koroškem dajo svoje otroke na Nemško med lutrane ino ne porajtajo, de otroci, mladi fantje ino dekleta per takih le prepogosto pravo vero zgubijo, ino zapravijo dobro vest. Veliko mladenčov se na Nemškem navadi slabo živeti, predobro piti ino jesti; veliko jih svojo nedolžnost zgubi. Oh to je slaba šola, v kateri se za nemški jezik nedolžnost, poštenost ino večkrat clo prava kerš. vera da. „Kaj pomaga človeku, naj ves svet perdobí, naj bi vse angelske jezike govoril, ako prave kerš. ljubezni nima in svojo dušo zgubi. — Skerbite poštenu Slovenci svojim otrokam za nemško besedo; alj skerbite jim tudi za poštene ljudi, za pošteno kerš. hišo, v katiro jih daste.

4. Perzadevajmo si, vsaki po svojim stanu, pošteno ino práv po keršansko živeti, kakor so naši prejniki, stari Slovenci živeli. Slovenci so bili od nekdej dobriga vsmileniga serca; radi so potrebnim pomagali ino sosedam dobro storili. Tako še tudi zdaj po nekterih krajih drugi za drugiga tako skerbijo, de med njimi nobeniga ubošca ni. Nobeden ne pogori, de bi mu vsi ne pomogli. Slovenci so bili od nekdej pridni delavci, ki so polje marljivo obdelovali ino živino lepo redili; krivico komu storiti jih je bilo strah. Rajši so sami krivico terpeli. — Pokažimo tudi mi, de smo poštenih očetov poštenu sini, de naši nemški sosedi lažejo, ki nas Slovence dolžijo, de smo zaviti. — Slovenci so od nekdej radi Bogu služili, ino so bili dobri kristjani; — tudi mi ne pozabimo svojga Boga, in tudi on nas ne bo zapustil. „Vsi jeziki naj spoznajo, de je Gospod Jezus Kristus v veličastvi Boga Očeta. Fil. 2, 11. Takobomo mi dobri otroci Očeta nebeškiga; bratje ino sestre Jezusa Kristusa, tempel sv. Duha, ki bo pri nas vsakim prebival, ino nam svoje nebeske darí delil. To je vsakimu rodu nar veči hvala ino čast.

Sklepanje.

Ljubi Slovenci, bratje ino sestre moje! dve reči med nami moje serce nar več žalostite. Perva žalost moja je, de nas neki Nemci, naši sosedi dostikrat zaničujejo. Oh zadržimo se takó, de bomo vse časti ino hvale vredni pred Bogam ino pred ljudmi; tako bomo goreče oglje na glavo svojih nasprotnikov nakladali, in ne bojo imeli kaj zoper nas slabiga govoriti naši sovražniki.

Druga žalost, ktera moje serce boli, je slaba navada Slovencev, de se svojiga rodú ino jezika sramujejo, ino že marnvati po slovenje nočejo, ako jih v maternim jeziku ogovorim. O karte tega! Ljubite svoj rod, spoštujte svoj jezik. Za čast svojiga jezika vsak pošten mož bolj skerbi, kakor pošten ženin za čast ino poštenje svoje neveste. Pred Bogam ni nobeniga razločka med Nemcam ali Slovincam; vse za ljubo ima, ki njemu zvesto služijo. — Kakor se je sv. Duh v podobah velikoterih jezikov prikazal, ravno tako naj v vsih jezikih se Bog hvali ino časti, v lepí zlogi, zastopnosti ino kerš. ljubezni. Ino kakor je Bog sv. Duh vse narode ino jezike v svojo sveto cerkev poklical, ravno tak bo tudi enkrat vse svoje zveste služabnike v svojim učenim kraljestvu združil. —

Tamkaj bomo, kakor sv. Janez govori, iz vsih narodov ino jezikov, ki jih noben šteti ne more, pred tronam božjim stali, ino pred jagnetam novo pesem peli: Hvalo našimu Bogu ino jagnetu, ki je nas skoz svojo kri iz vsih narodov, jezikov ino ludstev perkupil. Skriv. raz. 7—9. Oh, de bi tudi nas Slovencev, kakor nas je na zemli med vsimi našimi sosedi nar večí števalo, tudi nar več tam per Očetu nebeškemu bilo! Amen.

Slomšek.

Hiše in hišno orodje starih Slovanov.

Hiše starih Slovanov so bile sestavljene iz štirih stén, ki so bile ali leséne, ali spletene ali pa zidane. Luknje so zamašili z maham, ometali z blatam. Apna niso poznali.

Pokrivali so hiše s slamo, bičevjem in steljo, kakor revni še dan današnji.

Prostor med streho in štirimi sténami hiše so imenovali „izba.“ Stropa ni bilo. Mi imenujemo zdaj izbo večidel prostor med stropam in streho, ali stanico pod streho. Novejši slovenski pisavci pa imenujejo po izgledu Rusov in Poljcov izbo vsako sobo ali stanico (cimer).

Zraven izbe je stala čumnata, to je hramba za potrebne reči.

Ob sténi okrog in okrog je bila klop, ki so ji lava *) rekli. Njih miza je bila stol, okoli kteriga so na tléh sedeli. Toraj pravijo Hrvatje mizi še stol.

Kér se beseda „peč“ v vsih slovanskih jezikih najde, se vidi, de so stari Slovani že tudi peči imeli. Dimniki pa jim niso bili znani. **)

Iz hiše viditi, so prebili skozi sténo nekoliko okroglih lukinj, toliko, de se je mogla glava skozi pomoliti. Tako luknjo za okó, ali zavoljo podobe očesa so imenovali okno. — Še dan današnji vidiš na kmetih okna, de se komaj glava skozi nje pomolí. Tode to ni zdravo: hiša je tamna in nezračna, toraj nezdrava.

Ležali so stari Slovani na tléh na slami ali stélnji. To spričuje beseda postelja. Desiravno so naše postelje drugačne, je staro imé vender ostalo.

(Vedež).

Kaj Vodnik od nas Slovencev in slovenskiga jezika na dalje piše.

(Dalje.)

Pred poldrugo sto létmi ***) je bil en mašnik v Teržiču na Gorenském, kateri je po glagolitsko mašo bral.

Glagolitski jezik je nekidanji čisti slovenski jezik. Sedaj ga noben Slovenec popolnim na tanjko ne zastopi; vunder je tak, de bi se ga v kratkim vsi Slovenci lahko zastopiti navadili, ako bi se duhovno opravilo po njemu imélo.

Kdo in kdaj je glagolitske čerke našel, se natanjko ne vé. Modri možjé so te misli, de per eni glihi pred trinajst sto létmi so bile znane, to je, okoli pétiga stolétja po Kristusovim rojstvu; zakaj čez sto lét po tim so se Hrvatje zavezali, de nečejo zoper kristjane vojske peljati, in so Rimskemu Papežu z lastno roko pisano oblubo v roke podali.

Okoli devetiga stolétja keršanskiga števila so misionarji Slovence k véri preobračali, so pisanje in branje bolj vterdili, in slovenski jezik perpraven delali za duhovske bukve.

Ob tim časi je bilo prestavljeno sveto pismo v slovenski jezik, kakor ga še sedaj imamo v Ljubljani v škofijskim bukvišu, natisnjeniga na Moškovitarskim v mestu Ostrog v leti 1581 s cirilskimi čerkami.

Zlasti si je perzadel véro in jezik pogmérati en grekiški mašnik Konstantin, kteriga so kristjani Ciril imenovali. Od tega Cirila so cirilske čerke, katere so po celi Moškovi (Rusovskim) še današnji dan v navadi.

Ciril in drugi pomagavci so prestavili mašne in druge duhovne bukve v slovenski jezik; čerke so naredili grekiškim podobne. S takimi bukvami je šel na uni kraj Donave; tam je bil za škofa postavljen v Moravii, in cirilske čerke so se vterdile také, de jih skorej vsi Slovenci dan današnji imajo, kateri so grekiške vére, to je, starovérei. Dalmatini, Hrvatje in Boznjaki jih poznajo, in zraven glagolitskih hranijo, karkoli jih je staróvércov.

(Dalje sledi.)

Iz Štajarskiga.

Mi Štajarski Slovenci tudi serčno želimo, in bi se močno veselili, če bi svitli Cesar vsikdar dobro slovečih

*) Serb pravi »lava«, Polje »lava«, Rus »lavka«, Čeh »lavice.« V Bohinji na Krajnském pravijo »leva« zidanemu zapečku zraven peči, kjer luč (treske) hranijo. (Glej Linharta II. zvez. str. 801.) Vred. Vedeža.

**) Žali Bog! de še zdej vsaka hiša nima dimnika, in de so tedej v tem naši Slovenci še zmirej po stari ajdovski šegi! Vred. Novic.

***) Vodnik je to pisal v létu 1798. Vredništvo.

Ljubljančanov prošnjo od 6. t. m. milostivo uslišati blagovolili. Če bi je pa ne uslišali, bi tudi naše serca v tem hudo ranili; upamo pa, de Vam, dragi Ljubljančani te pravične prošnje odbili ne bodo; kér mi Slovenci vender vzrokov zadosti imamo, od pravičniga Cesarja vse dobro pričakovati — to pa mora tudi vés pravični svet spoznati in poterčiti. — Danes Ptujčanji svitliga Cesarja rojstni dan práv slovesno obhajamo. — Pri nas je huda, huda suša. Cenam Bog v kratkim dobriga dežja ne da, bo s poletnino slabo stalo. Repe bi brez tega ne imeli. Ozimina ni na veliko krajih tudi toliko pridelka prinesla, kakor smo bili mislili. Grozdje nam tudi pomalim z gorice odhaja. Kolera se v nekterih krajih Drave prikazuje; pa umerlo še jih v ti bolezní, hvala Bogu! vender ni veliko.

—1—

Od slovenskih napisov na pismih.

Če hočemo Slovenci zares Slovenci biti, moramo tudi v pismih med sabo slovenshino rabiti. Takó se bomo materniga jezika navadili, de nam bo v vsim gladko teklo.

V ta namén pa moram nekaj opomniti.

Slovenski dajavni ali tretji sklon (dritte Endung) pri imenih napise na pismih ptujcam in včasih nekoliko še clo Slovincam nerazumevne napravi, in se tudi lepo ne podá. Ko bi bilo, postavim, napisano: „Spoštovanimu Blažu Šmetu, kmetu“, bi ptujie to viditi vprašal: kdo se Šmetu piše? Dalej bi tudi vsak Slovenec ne bil v stanu vediti: ali se ta kmet piše Šme ali Šmet. V nemškém, v francozkém in laškém je ta reč laglej, kér se dajavni sklon le po predstavljenim členu poznamova, postavim v nemškém Dem, v francozkém A ali à in ravno tako v laškém A ali a spredej stoji, sicer pa kerstno imé in perimek nespremenjena ostaneta. V latinském je navada samo kerstno imé na koncu pregibati. De bi slovenski napisi v ptujih deželah umevniši bili, si bo nekteri morebiti mislil, pa samo kerstna iména v njih sklanjajmo, in recimo postavim: „Blažu Šme“; pa to je zoper slovenshino, kér vselej v pogovoru in pisanji sicer iména in perimke sklanjamo. Kdo drugi bo morebiti rekel, pa pišimo postavim, Blažu Šme-tu, Majer-ju, Puceljnu, Kalister-u ali Kalistr-u, Gogalja-u, Reš-u. To bi bila pa reč, ki sicer ni v navadi, in ktere bi bilo neznano viditi, kakor bi v latinském stalo Cicero-ni, Faber-o ali v nemškém dem Herr-n. Jez mislim in svetujem, če drugi to poterčite, de bi iména pri napisih v imenovavnim sklonu stavili, postavim: Spoštovani Blaž Šme, kmet. Tu bi se spredaj podrazumele besede. „Naj prejme to pismo“, če bi se te besede že pisale ali ne; saj se tudi v nemškém podrazume „abzugeben, ali gehört dem.“ Besede nemškém enaciga poména se podrazumejo v francozkém, v laškém in latinském. Per vradnih pismih se zgor postavi imé vradništva, ktero je pismo pisalo; tū naj bi se v slovenskim vselej predstavila besedica „Od“. Postavim: Od Mengoške soseske.

(Naj prejme)

Mnogospoštovana Kamniška mestna srenja.
ali

Mnogospoštovana mestna srenja

v

Kamniku.

Kar tiče iména krajev, mest in vasí, so bolj znane kot iména oséb; kamur je torej pismo namenjeno, to bi se moglo, kakor je sicer navada, v kazaven sklon staviti. Nektere teh imén so Nemci od Slovincov še clo v kazavnim sklonu sprejeli, postavim v Selcah, v Cerkljah. Nemce so v ti reči tudi Francozi posnemali, ko so bili na Slovenskim gospodarji.